

Az evangéliumok hitelessége

Amióta Jézus Krisztus megkezdte nyilvános működését, mindig voltak emberek, akik megpróbálták őt hitelteleníteni. Halála után a főpapok és az írástudók elmentek Poncius Pilátus római helytartóhoz, és ezt mondták neki: „Uram, emlékszünk rá, hogy ez a csaló még életében azt állította: Harmadnapra feltámadok. Rendeld el hát, hogy harmadnapig őrizzék a sírt, nehogy odamenjenek tanítványai, és ellopják, aztán híreszteljék a nép között: Feltámadt a halálból. Ez utóbbi csalás rosszabb lenne az előbbinél” (Mt 27,63-64).

A támadások a történelem folyamán folytatódtak, bár azok célpontja egy idő múlva már nem annyira Jézus személye volt, mint inkább a róla szóló újszövetségi híradások, elsősorban az evangéliumok. A továbbiakban először összefoglalom azokat a jelentősebb elméleteket, amelyek igyekeztek megkérdőjelezni az evangéliumok hitelességét, majd felhozom azokat az érveket, amelyek az újszövetségi híradások megbízhatóságát igazolják.

Tartalom

Az evangéliumok hitelessége	1
1. Az evangéliumok hitelességét támadó elméletek.....	3
1.1. A "csalás-elmélet" és a "természetes magyarázat elmélete".	3
1.2. A "mítosz-elmélet", a "formatörténeti elmélet" és a liberális elméletek	3
1.3. Vallástörténeti elméletek	4
1.4. Az evangéliumok hitelességét támadó elméletek értékelése.....	4
2. Érvék a Jézusról szóló bibliai híradások hitelessége mellett	6
2.1. Pogány és zsidó híradások a Názáreti Jézusról.....	6
2.1.1. Tacitus tanúsága	6
2.1.2. Josephus Flavius tanúsága.....	6
2.1.3. A Talmudok tanúsága	7
2.2. Egyéb bizonyítékok az újszövetségi iratok hitelessége mellett.....	7
2.2.1. Az Újszövetségi Szentírás ún. szövegtanúinak vallomása	7
2.2.2. A földrajzi nevek hitelessége	8
2.2.3. A történelmi személyek nevének hitelessége	8
2.2.4. Az újszövetségi korrajz megbízhatósága	10
2.2.5. Jézus Krisztus életrajzi adatai	11
2.2.6. Az újszövetségi iratok életszerűsége	12
3. Érvék Jézus csodái és feltámadása mellett.....	14
3.1. Jézus csodái mellett szóló érvék.....	14
3.2. Érvék Jézus Krisztus feltámadása mellett.....	15
Befejezés	17

1. Az evangéliumok hitelességét támadó elméletek

Ezeket az elméleteket három csoportra oszthatjuk. Egy részük még feltételezte, hogy az evangéliumok nagyjából egyidősek Jézussal vagy legalábbis a Jézust követő első generációval. - Az elméletek második csoportja megpróbálta elválasztani a Jézusról szóló tanúságokat Jézus korától, áthelyezve azokat a II. század második felére vagy még későbbre. - Miután ez a próbálkozás is sikertelennek bizonyult, megpróbálták Jézust leválasztani az evangéliumokról, visszahelyezve őt a Krisztus előtti századokba.

1.1. A "csalás-elmélet" és a "természetes magyarázat elmélete".

A **csalás-elmélet** az írástudókra és a farizeusokra megy vissza, ahogy fentebb már láthattuk. A II. században élt Kelzosz és a III. században működő Porfiriosz a platóni görög filozófia alapján azt vallották, hogy egy isten nem szenvedhet és nem halhat meg, mivel azonban Jézus szenvedett és meghalt, a csodáiról és a feltámadásáról szóló történetek nem lehetnek mások, mint Jézus tanítványainak a hazugságai.

- Lényegében ugyanezt állította H. Samuel Reimar (1694-1768) is, aki szerint Jézus a politikai "messiások" egyike volt, akit megöltek. Alakjából - holttestének eltüntetését követően - tanítványai csináltak olyan lelki messiást, aki majd visszatér és uralkodni fog az egész világon. Céljuk az volt, hogy híveket szerezzenek maguknak, akiknek adományaiából majd kényelmesen meg tudnak élni.

Mivel a csalás-elméletet még az ún. racionalista bibliakritikusok sem látták elfogadhatónak, H. E. Gottlob Paulus (1761-1831) kitalálta a **természetes magyarázat elméletét**, amely szerint Jézus tanítványai nem voltak ugyan szélhámosok, de egyszerű, naív emberek módjára jóhiszeműen tévedést tévedésre halmoztak: Jézus orvosi tevékenysége mögött csodákat láttak, a sietősen eltemetett és a sírban magához tért Mesterről pedig elhitték, hogy feltámadott...

1.2. A "mítosz-elmélet", a "formatörténeti elmélet" és a liberális elméletek

Mivel a fenti elméletek túlságosan otrombának, illetve primitívnek tűntek, David Strauss (1808-1874) megalkotta a **mítosz-elméletet**, amely szerint Jézus nem politikai, hanem lelki messiás volt, de mivel így is túlságosan népszerűvé vált, kivívta a nép vezetőinek haragját, akik őt megölték. Alakja azonban fennmaradt a halálát követő és érte rajongó generációk lelkében, akik őt fokozatosan felöltöztették a csodatevő és a halálból feltámadott messiás ruhájába. Ezt a folyamatot nevezte D. Strauss "mítosz-képződésnek". Mivel azonban a mítosz-képződéshez sok idő kell, az evangéliumok keletkezését a II. századba, annak is a második felébe helyezte. A "történeti Krisztus" létezését ugyan nem tagadta, de szembe helyezte a "hit Krisztusával", mint a teremtő emberi fantázia teremtményével.

Rudolf Bultmann (1884-1976) **formatörténeti elmélete** annyiban tér el a mítosz-elmélettől, hogy ő a hit Krisztusát az őskeresztény közösségek liturgiájára, a hívek lelki igényeihez alkalmazkodó prédikációkra és katekizisekre vezeti vissza, és különös jelentőséget tulajdonít azoknak a korabeli vallásos elbeszélési **formáknak**, irodalmi műfajoknak, amelyek mintául szolgálhattak a keresztény hit megfogalmazásában. Az irodalmi műfajok közé tartoztak a rövid, bölcs mondások, a példabeszédek és a csodaelbeszélések is. Az evangéliumokban tehát - Bultmann szerint - nem azért olvashatunk Jézus csodáiról és a feltámadása utáni megjelenéseiről, mert ő ténylegesen csodákat tett és feltámadt a halálból, hanem azért, mert a korabeli vallások irodalmi kelléktárához a csodás elemek elbeszélése is hozzátartozott. – Időközben az egyházatyák megjegyzéseinek és világi szerzők írásainak is köszönhetően egyre

világosabbá vált, hogy az újszövetségi iratok egy részét már az ötvenes-hatvanas években megírták, Bultmann azonban - Martin Heidegger egzisztencialista filozófus (1889-1976) elkötelezett híveként - ez a legkevésbé sem zavarta.

Voltak azonban olyan szabadelvű bibliakutatók is, akik - éppen saját hitelességük őrzése érdekében - már óvatosabban bántak az evangéliumokkal. Közéjük tartozott Adolf Harnack (1851-1930) és Albert Schweitzer (1875-1965) is, aki mint zenész és protestáns afrikai missziókban működő orvos, komoly elismertséget szerzett magának. Ők saját **liberális elméleteikben** azt hangsúlyozták, hogy az evangéliumok hiteles források, a csodaelbeszélések és a Jézus feltámadásával kapcsolatos beszámolók azonban későbbi - nem hiteles - betoldások.

1.3. Vallástörténeti elméletek

Számos szerző próbálkozott azzal, hogy a keresztény hitet, sőt Jézus Krisztus alakját is, levezesse egy, a kereszténységet megelőző - az Ószövetségi Szentíráshoz sem szorosan kapcsolódó - vallásból, illetve vallásalapító személyéből. Magam is olvastam olyan vallástörténeti művet, amely a mi Szentháromság-tanunkat az egyiptomi, indiai vagy éppen görög-római isten-családokból akarta levezetni. Még, azt is megengedte magának, hogy az Atyaisten és a Fiúisten mellé "Anyaisztenként" a Szentlelket állítsa. (Nem vette ugyanis észre, hogy a keresztény hitvallás szerint a Szentlélek "az Atyától és a Fiútól származik", márpedig az anyák nem szoktak saját férjüktől és fiúktól származni...)

Utoljára a Holt tengertől ÉNy-ra lévő Chirbet Qumrán-i barlangokból 1947 után előkerült - egyébként nagyon értékes - leletek alapján próbálták egyes tudósok megtalálni a "Krisztus előtti kereszténység" nyomait. Elsőnek Dupont-Sommer párizsi professzor (1900-1983) azonosította a Qumrán-i barlangokban élt esszénus közösséget a kereszténységgel. - Mások az esszénus zsidó szekta egyik vezetőjében, az "Igazság Tanítójában" vélték megtalálni az "eredeti Krisztust" azon az alapon, hogy őt is keresztre feszítették, és tanítványai visszatérésében reménykedtek.

1.4. Az evangéliumok hitelességét támadó elméletek értékelése

Bevezetőként annyit meg kell említenünk, hogy az egyes ún. „racionalista elméletek” hitelességét elsőként nem keresztény tudósok, hanem maguk a racionalisták kérdőjelezték meg. Az újabb és újabb elméletek általában a korábbiak kritikájából indultak ki. - Mi most keresztény szemmel próbáljuk helyükre tenni a felsorolt elméleteket:

- A "csalás-elmélet", amely Jézus emelkedett tanításának hirdetőit közönséges szélhámosoknak tünteti fel, nemcsak otromba, hanem ostoba is. Jézus hirdetése sokkal veszélyesebb volt annál, semhogy kényelmes kenyérkeresetnek tekinthetnénk.
- A "természetes magyarázat elmélete" viszont annyira ostobának és hiszékenynek tünteti fel az apostolokat és társaikat, hogy ez már maga is nevetséges. Vannak olyan álhírek, amelyek könnyen terjednek, ilyen hiedelmekért azonban nem szívesen kockáztatja életét az ember. - Aki viszont azt állítja, hogy Jézus a földrengés hatására életre kelt a sírban, maga is nagyon hiszékeny. A római katonák nem szoktak fél munkát végezni. Akit ők kivégeztek, az ki volt végezve. De az is elképzelhetetlen, hogy egy sírból előtántorgó félholtban dicsőségesen feltámadott Istenfiát lássanak egykori, a bajban tőle elpártolt hívei.
- A "mítosz-elmélet" és a "formatörténeti elmélet" első gyengéje az, hogy a Jézusról szóló híradások egyikét sem tehetjük a II. századra. - Szent Pálnak a Tesszaloniki hívekhez írt mindkét levele Korintusban íródott, méghozzá 50-51-ben. És ezekben Krisztus úgy szerepel, mint akit az Atyaisten "a halálból feltámasztott, és aki megment minket az eljövendő haragtól" (1 Tessz

1,10). Ő az, aki „elsöpri a gonoszt szája leheletével, és megsemmisíti jövetelének tündöklésével” (2 Tessz 2,8). - Érdemes külön figyelmet szentelnünk a 2. levél befejezésére: "A köszöntést saját kezemmel írom: Pál. Minden levelemben ez a jel, ez a kézírásom" (3,17). Hol van itt nyoma a mítosznak...? - A Korintusiaknak címzett első levél Efezusban keletkezett 56-57 táján. És ebben olvassuk a legtömörebb összefoglalást a feltámadt Krisztus megjelenéseiről (a 15. fejezetben). - Márk evangéliumának születését a 60-as évek végére teszik a szakértők. És ebben az első evangéliumban közel háromszor annyi csodáról olvasunk, mint a János-féle utolsóban! Nesze neked mítosz-képződés és formatörténet...

- Az eddig mondottak rávilágítanak a "liberális elméletek" gyengeségeire is. Ha a csoda-elbeszéléseket kivesszük az evangéliumokból, azok szétesnek és elveszítik értelmüket. János evangéliumában a csodák és a beszédek különösen is szoros összefüggésben vannak egymással: a csodák alapozzák meg a tanítást, a tanítások pedig megvilágítják a csodák mondanivalóját. - De az első három (szinoptikus) evangéliumról is elmondható: már az első fejezetek fölött is ott lebeg a feltámadás fénye.

Ahogy az ember feje nem tekinthető a testhez való "ráadásnak", a csodákról és a feltámadás utáni megjelenésekről szóló beszámolók sem afféle "hozzátoldások" az evangéliumokhoz. - És ne felejtsük el: Krisztus már az evangéliumokat megelőző páli levelekben is: a halálból dicsőségesen feltámadott Istenember!

-A qumráni esszénus zsidó közösség kb. Kr.e. 138 -Kr. u. 68 között lakott a Holt tenger közeli barlangokban. A kereszténységnek tőlük való származtatása éppúgy légbőlkapott, mint az Igazság Tanítójának Jézus Krisztussal való azonosítása, bár az lehetséges, hogy Keresztelő Szent Jánosnak és egyik-másik apostolnak volt kapcsolata a qumrániakkal. -

Jézus azt mondta: "Ki vádolhat engem közületek a bűnről?" (Jn 8 ,46) , az Igazság Tanítója pedig "szenny forrásának, bűn kohójának, a vétek építményének" tartotta önmagát (Himnuszok könyve , I,22). - Az esszénusok a mózesi törvények szórszálhasogatóan pontos megtartására kötelezték tagjaikat, Jézus pedig teljesen a szeretetre helyezte a hangsúlyt. - A qumráni Szektaszabályzat azt tanítja, hogy "szeresd felebarátodat és gyűlöld ellenségedet", az Úr Jézus pedig - valószínűleg éppen a Szektaszabályzatra utalva - azt mondja: "Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért! Így lesztek fiaii mennyei Atyátoknak, aki fölkelte napját jókra is, gonoszokra is, esőt ad igazaknak is, bűnösöknek is" (Mt 5,44-45). - A qumrániak semmit sem tudnak a nyolc boldogságról, Istennek a bűnösök iránti irgalmas szeretetéről, a megtestesülésről, a Szentháromságról, a kereszt által történő megváltásról, a szentségekről. Tehát éppen azokat az igazságokat nem ismerik, amelyek Jézus tanításából fakadnak, és a keresztények hitének lényegét jelentik.

Összefoglalásul azt mondhatjuk a racionalista elméletek áttekintése után, hogy éppen az tűnik a legracionálisabb megoldásnak, ha elfogadjuk az evangéliumok és általában az újszövetségi híradások alapvető hitelességét, még ha a szolgálai, betű szerinti hitelességhez nem is ragaszkodunk. - Ezek után tekintsük át azokat az érveket, amelyek az eddig tárgyalt bibliai iratok igazmondását megerősítik.

2. Érvek a Jézusról szóló bibliai híradások hitelessége mellett

Itt először foglalkozunk a Biblián kívüli: pogány és zsidó írásokkal, amelyek Jézussal és híveivel foglalkoznak, majd érveket hozunk fel az evangéliumokban található adatok megbízhatósága mellett, végül pedig külön foglalkozunk Krisztus feltámadásának kérdésével: vajon elképzelhető-e a keresztény közösségek megszületése a feltámadás nélkül?

2.1. Pogány és zsidó híradások a Názáreti Jézusról

Ezeknek a híradásoknak apologetikai (hitvédelmi) jelentősége éppen abban van, hogy nem hívő emberek írták, így szerzőiket senki sem vádolhatja azzal, hogy megszeépítették a valóságot, hogy "mitológiai köntösbe" öltöztették a Názáreti Jézus alakját.

2.1.1. Tacitus tanúsága

P.C. Tacitus (Kr. u. 55-117) 116-ban fejezte be Annales (Évkönyvek) c. 16 kötetes művét, amely Róma történetét ismerteti a Kr. u. 14-68 közti évekre vonatkozóan. Az Annales XV. könyvében ír Néróról, aki felgyújtotta Rómát: "Hogy tehát véget vessen a sok szóbeszédnek, Néró a vádat áthárította azokra, akiket a tömeg istentelen életük miatt gyűlölt és **krisztusiaknak** nevezett. Ennek a névnek szerzőjét, Krisztust, Tibériusz császár uralkodása alatt Poncius Pilátus kivégeztette. Ez a vészes babona, amelyet sikerült egy pillanatra elfojtani, ismét kitört, és előzőnlötte nemcsak Júdeát, ennek a bajnak származási helyét, hanem még a Várost (=Rómát) is... Így hát először elfogták azokat, akik beismerő vallomást tettek, azután az ő vallomásuk alapján **nagy sokaságot** mondtak ki bűnösnek, nem annyira a gyújtogatás vádjával, hanem inkább az egész emberiség gyűlölete miatt."

Ennek a szövegnek a hitelességét egyetlen komoly történész sem vitatja. A szöveg számos szentírási adatot megerősít. - A keresztényeket a kívülállók nyilván azért tartották istentelennek, mert nem voltak hajlandók a rómaiak isteneit imádni. Rendkívül jelentős az a tény, hogy Kr. u. 64-ben már nagy sokaság (ingens multitudo) vállalja a halált Krisztusért. (A 64-es évszámot Suetonius császári titkár és történétíró említi a „12 császár életéről” szóló, Kr. u. 120-ban írt művében. Ő Néró császárról írja, hogy „halálbüntetést szabott ki a keresztényekre, erre a káros, új babonának hódoló népségre”.)

Az őskereszténység nem hirdetett semmiféle politikai ideológiát. Hitének lényege az volt, hogy a keresztre feszített Jézus feltámadt és él. Ha Krisztus nem támadt volna fel, hogyan gyökeresedhettett volna meg a belé vetett hit oly mértékben, hogy tömegek áldozzák életüket érte...?

2.1.2. Josephus Flavius tanúsága

Josephus Flavius (Kr. u. 38-100) zsidó papi családból származott, 67-ben római fogságba esett, 69-ben azonban Vespasianus császár felszabadította. Két jelentős műve is fennmaradt: a Bellum Iudaicum (Zsidó háború) és az Antiquitates Iudaicae (A zsidók története). Ebben az utóbbiban találhatóunk egy megemlékezést Jézusról, egyet Keresztelő Szent Jánosról, egyet pedig az ifjabb Jakab apostolról.

A Jézusról szóló rész (XVIII,3,3) már-már Krisztus melletti hitvallásnak tűnik: Jézust bölcsnek, emberfeletti embernek, sőt Krisztusnak is nevezi. Ezért joggal tételezzük fel: vannak benne kisebb, keresztény másolóktól származó betoldások. Nem "keresztény ízüek", ezért hitelesnek tekinthetők a Keresztelő Szent Jánossal és Jakab apostollal kapcsolatos szövegek:

XVIII.5,2: Ebben a részben arról olvasunk, hogy Heródes Antipasz (Nagy Heródes fia, Galilea és Perea ún. negyedes fejedelme) kivégeztette Keresztelő Jánost, "ezt a derék embert". Ez megerősíti a Keresztelő Szent János haláláról szóló evangéliumi elbeszélést (vö. Mt 14,1-12).

XX. 9, 1: Itt arról van szó, hogy "Anan főpap a Nagytanácsot ülésre hívta össze, és eléje állította Jakabot, aki testvére volt Jézusnak, akit Krisztusnak is neveznek, meg néhány más embert; törvénysértéssel vádolta őket és végül megköveztette". - Josephus Flavius itt az ifjabb Jakab apostolról beszél, akit az evangéliumok is "az Úr testvérének" hívnak (vö. Mt 13,55; Mk 6,3).

2.1.3. A Talmudok tanúsága

A Talmud, vagyis a Tanítás az Ószövetségi Szentírás befejezése után keletkezett zsidó irodalmi, teológiai írások gyűjteménye, Két Talmudot ismerünk: a palesztinait és a babilonit. Mindkettő keveset beszél Jézusról, úgy tűnik: igyekszik "agyonhallgatni" őt. Amikor mégis említik, megpróbálják kompromittálni. Furcsa módon most, közel 2.000 év távlatából ezek a sorok szolgáltatják talán a legkésebb nem keresztény tanúságot Jézus mellett.

A Palesztinai Talmudban olvassuk, hogy "Jézust, a Názáretit megkövezésre ítélték, mert **varázslást művelt**, Izraelt elcsábította és Istenhez hűtlenné tette", ezért "**Peszah előestéjén kivégezték**" (Szanhedrin 43.a.). Ezek a sorok tökéletesen cáfolják a mítoszképződéssel és a formatörténettel kapcsolatos elképzeléseket, amelyek szerint Jézus nem volt több, mint egy jámbor, nagyhatású prédikátor, akit később a hívek csodák köntösébe öltöztettek.

A Talmud szerint Jézus varázsló volt, és ezzel csábított el sok zsidó hívőt is. Mintha csak a Jeruzsálemből jött írástudókat hallanánk, akik szerint Jézus "az ördögök fejedelmének segítségével úzi ki az ördögöket" (Mk 3,22; vö. Mt 12,24; Lk 11,15). Mi azonban, akik nem vetélytársai vagyunk Jézusnak, hanem hívei, nemcsak azt hisszük, hogy ő csodákat tett, hanem azt is, hogy csodáit Isten Lelkével, a Szentlélek erejével tette (vö. Mt 12,28).

Az is "telitalát", hogy Jézust "Peszah előestéjén" végezték ki, mert pontosan egybeesik az evangéliumok elbeszéléssel, amely szerint Jézust húsvét ünnepének vigíliáján feszítették keresztre, és az esti órákban temették el. (Vö. Lk 22,1; Jn 18,39; 19,14 stb.)

2.2. Egyéb bizonyítékok az újszövetségi iratok hitelessége mellett

Itt először beszélünk az ún. "szövegtanúk" (papiruszok, kódexek) jelentőségéről, majd a földrajzi nevek és a történelmi személyiségek neveinek hitelességéről, végül pedig igazoljuk az újszövetségi korrajz megbízhatóságát. Mintegy ráadásként felhozunk néhány példát a kérdéses iratok életszerűségének bemutatására.

2.2.1. Az Újszövetségi Szentírás ún. szövegtanúinak vallomása

Nem vitatható az Újszövetség **szövegeinek lényegi épsége**. - Biztosan nincs az ókornak egyetlen olyan irodalmi alkotása sem, amelyik annyi és olyan régi kézirattal rendelkezne, mint az Újszövetség. Vergiliust 400, Platont 1300, Homéroszt 1700 év választja el műveiknek legősibb, ránk maradt másolataitól. (Az eredeti iratok természetesen elvesztek.) Az újszövetségi szerzőket pedig 100 év se választja el azoktól a papiruszoktól, amelyeken műveik egy-egy részlete megtalálható. Soroljuk fel a legfontosabbakat:

- Manchester-papirusz, amely Szent János evangéliumának néhány mondatát tartalmazza, kb. 130-ból való. - E töredék Ryland-papirusz néven is ismert.

- Bodmer II. papirusz, amely a János evangéliumnak több mint 2/3-át tartalmazza, 200 táján keletkezett.

-A Chester Beatty papiruszokból hármat ismerünk. Ezekben megtalálhatók az evangéliumok, az Apostolok Cselekedeteinek, a páli leveleknek és a Jelenések könyvének jó része. Keletkezési idejük: a 3. század eleje.

A Szentírást tartalmazó kódexek közül csak hármat említünk meg:

- Vatikáni kódex tartalmazza a teljes Ószövetséget, illetve az Újszövetséget a Zsid 9,11-ig. Keletkezési ideje: a IV. század első fele.

- Sínai kódex majdnem az egész Ószövetséget és a teljes Újszövetséget tartalmazza. Ez a kódex is a IV. század első felében keletkezett.

- Alexandriai kódex tartalmazza a teljes Ószövetséget, illetve az Újszövetséget Mt 25,7-től. Az V. század közepén készült Egyiptomban.

Hangsúlyoznunk kell, hogy az említett papirusz-töredékek és papirusz-kódexek ugyanazt a Krisztust ábrázolják, akiben mi hiszünk, és **lényegében** ugyanazt a szöveget tartalmazzák, mint a kezünkben tartott legújabb kiadású Biblia!

2.2.2. A földrajzi nevek hitelessége

Az evangéliumokban és az Apostolok Cselekedeteiben rengeteg **földrajzi névvel** találkozunk. Ezek egy része ma is létező településeket, helységeket és épületeket jelöl. Szerepelnek azonban olyan nevek is, amelyeket hivatásos kételkedők teljesen a szent írók fantázia-termékének minősítettek. - Ilyen volt például a János evangéliumában szereplő Betezda fürdő, amelynek létezésében az 1950-es évekig szinte senki sem hitt. Azóta - részben a Chirbet Qumránai leleteknek köszönhetően - bárki megtalálhatja a Juh kapunál, a Szent Anna templom mellett (vö. Jn 5,1-9).

Kissé hasonló a helyzet a Jézus által megátkozott városokkal: Betszaidával, Korozainnal és Kafarnaummal is. Kafarnaumban is csak gondos régészeti ásatásoknak köszönhetően láthatjuk ma annak a zsinagógának a romjait, amely a Jézus korában már működő, a kafarnaumi százados segítségével épített zsinagóga fölé épült. Ennek közelében található az a nyolcszög alakú templom-maradvány, amely alatt - a hagyomány szerint - Péter apostol háza volt. Amikor azt olvassuk, hogy Jézus "a zsinagógából Jakabbal és Jánossal együtt egyenesen Simon és András házába ment" (Mk 1,29; vö. Lk 4,38), még az "egyenesen" szót is hitelesnek érezzük, mert a két épület nagyon közel volt egymáshoz.

De ha már itt tartunk, Ananiással menjünk el a damaszkuszi "Egyenes utcába", amely ma is létezik, miként létezett 2000 évvel ezelőtt is, amikor a nevezett tanítvány itt adta vissza Szent Pál elveszített szemé világot (vö. ApCsel 9,10-19).

Külön érdemes megemlíteni az Apostolok Cselekedeteiből azokat az ún. "mi-részeket", amelyeket Szent Lukács többes szám első személyben írt meg. Ezek a részletek a következők: 16,10-17 - 20,5-15 - 21,1-18 - 27,1-28,16. Ha ezeket végigolvassuk, több tucatnyi olyan szigetnek és településnek a nevével találkozunk, amelyek mind megtalálhatók a térképen. A beszámolók mindenképpen szemtanúkra vallanak, néha már-már a "helyszíni közvetítés" határát súrolva...

2.2.3. A történelmi személyek nevének hitelessége

Itt csak olyan **személyekről** beszélünk, akiket a világi történetírás is ismer: császárokról, királyokról, helytartókról, fejedelmekről, főpapokról és egyéb méltóságokról. - Szent Lukács

evangélista Keresztelő Szent János működéséről szóló beszámolóját így kezdi: "Tibériusz császár uralkodásának 15. esztendejében, amikor Poncius Pilátus volt Júdea helytartója, s Galileának Heródes volt a negyedes fejedelme, testvére, Fülöp meg Itureának és Trachonitisz tartománynak, Lizániász pedig Abilinának volt a negyedes fejedelme, Annás és Kaifás főpapok idején az Úr szótát intézett Jánoshoz, Zakariás fiához a pusztában" (Lk 3,1-2). A felsorolt személyek mind léteztek, Lizániászt leszámítva mindegyiknek ismerjük a hivatalukban eltöltött idejét is. Nos, Kr.u. 26-34 közt mindannyian pozícióban voltak. Annás ugyan nem volt aktív főpap, de mint Kaifás veje, haláláig megtartotta főpapi címét és befolyását. Tibériusz császár uralkodásának 15. éve: 28-29, de a sajátos keleti évszámítás alapján lehet: 27-28 is.

Egyébként az Újszövetségi Szentírásban 3 császár is szerepel, akiknek neve, uralkodási éve és a Bibliában elfoglalt helye a következő:

- Augusztus: Kr. e. 27-Kr. u. 14 - Lk 2,1 -
- Tibériusz: Kr. u. 14-37 - Lk 3,1 -
- Klaudiusz: Kr. u. 41-54 - ApCsel 11,28; 18,2.

Az Újszövetségben található császári helynökök neve, megbízatásuk ideje és a Szentírásban elfoglalt helye:

- Poncius Pilátus: Júdea római helytartója - Kr. u. 26-36 - Lk 3,1; 13,1; Mt 27,11-26; Mk 15,1-15; Lk 23,1-25; Jn 18,28-19,22.
- Antonius Felix: Júdea római helytartója - Kr. u. 52-60 - ApCsel 23,23-24,27.
- Porcius Fesztusz: Júdea római helytartója - Kr. u. 60-62 - ApCsel 24,27-26,32.
- Gallio: Ahája római helytartója - Kr. u. 51-53 között - ApCsel 18,12-17.
- Qiriniusz: a római császár keleti megbízottja hosszabb időn át - Szíria római helytartója Kr. u. 6-8 között - Lk 2,2: Itt Lukácsnak az az állítása, hogy Quiriniusz Jézus születésekor Szíria helytartója volt, valószínűleg téves. Flavius szerint Kr. u. 6-ban rendezett összeírást Júdeában. Ez azonban nem zárja ki azt, hogy Jézus születésekor (Kr. e. 6 táján) is volt népszámlálás.

Nagy Heródesnek és a Szentírásban szereplő utódainak adatait az alábbiakban foglalhatjuk össze:

- Nagy Heródes: egész Palesztina királya (Kr. e. 37 - Kr. u. 4) - Mt 2,1-23 - Ő volt a betlehemi gyermekgyilkos, aki - Josephus Flavius tanúsága szerint - egyik feleségét és két fiát is meggyilkoltatta.
- Archelaus, Nagy Heródes fia: Júdea, Szamaria és Idumea uralkodója (királyi cím nélkül) (Kr. e. 4 - Kr. u. 6) - Mt 2,22.
- Heródes Antipász, Nagy Heródes fia: Galilea és Perea negyedes fejedelme (Kr.e.4 - Kr. u. 39) -Lk 3,1; Mt 14,1-12; Mk 6,14-29; Lk 3,19-20; 9,7-9; 23,6-12. - Ő vetette börtönbe Keresztelő Jánost, akit később lefejeztetett. - Később – Pilátusnak köszönhetően - Jézusból is gúnyt űzött.
- Fülöp, ő is nagy Heródes fia: a Genezáreti tótól K-re és ÉK-re eső tartományok negyedes fejedelme (Kr. e.4 - Kr. u. 34.). Lk 3,1.

Heródes Fülöp, ugyancsak Nagy Heródes fia, akinek politikai ambíciói nem voltak.

- Az ő felesége volt Heródiás, aki testvérének, Heródes Antipásznak a felesége lett később. – Mt 14,3-11; Mk 6,17-29.

- I. Heródes Agrippa, Nagy Heródes unokája: Palesztina királya (Kr. u. 41-44) - ApCsel 12,1-23. Ő végeztette ki az idősebb Jakab apostolt, és vetette börtönbe Pétert.

- II. Heródes Agrippa, Nagy Heródes dédunokája: néhány, Júdeától É-ra eső tartomány királya (Kr. u. 53-tól 66-ig - a zsidó háború kitöréséig) - ApCsel 25,13-26,32 - Vérfertőző viszonyban élt Berenikével, egyik nővérével. Másik nővére, Druzilla Antonius Felix római helytartó felesége lett (vö. ApCsel 24,24).

2.2.4. Az újszövetségi korrajz megbízhatósága

Említettük már azokat a császárokat, császári helytartókat, királyokat és ún. negyedes fejedelmeket, akik Jézus születésekor, nyilvános működése idején és az azt követő évtizedekben Júdeában, Szamariában, Galileában és másutt vezető szerepet töltek be. Az ő nevük nemcsak az evangéliumokban és az Apostolok Cselekedeteiben, hanem zsidó és pogány történeti forrásokban is megtalálható. Közülük Quirinius az egyetlen olyan személy, akinek a Szent Lukács által megjelölt pozíciója nem igazolható: nem akkor volt Szíria helytartója, amikor Jézus született.

Egyébként az evangéliumokban rögzített politikai, kulturális, jogi és vallási helyzetkép teljesen hiteles. Mind a négy evangélista és az Apostolok Cselekedetei a Jeruzsálem pusztulása (Kr. u. 70), illetve az azt megelőző lázadás (Kr. u. 66) előtti korszakot ábrázolja. Ezt követően a zsidóság politikai, vallási és kulturális helyzete gyökeresen megváltozott. E változásoknak azonban nincs nyomuk az említett újszövetségi iratokban.

Az evangéliumokban létezik még a 70 tagú **főtanács**, amelynek élén Kaifás főpap áll, tagjai pedig főleg papok és írástudók voltak. A főtanácsot Nagy Heródes tudatosan háttérbe szorította, amikor azonban Júdea közvetlen római irányítás alá került (Kr.u. 6-tól), a főtanács szerepe és tekintélye ismét megnőtt. Vallási ügyekben a főtanács törvényhozói, bírói és végrehajtói hatalommal is rendelkezett. Halálos ítéletet azonban valószínűleg nem hozhatott, ezért kellett Jézust Pilátus elé vinniük.

Jelentős szerepe volt a **főpapnak**, aki nemcsak a klérus (a papok és a leviták) feje volt, hanem politikai szempontból is komoly befolyással bírt, a zsidó nemzet fejének tartották, mint közvetítőt Isten (a legfőbb Úr) és Isten népe között. - A főpapot rangban követő személy a "templom parancsnoka" volt, akiről nemcsak az Apostolok Cselekedeteiben olvasunk (4,1;5,24), hanem Josephus Flavius műveiben is (Bellum Iudaicum II. 17,2; Antiquitates Iudaicae XX. 6,2).

Ugyancsak jelentős társadalmi csoport volt az **írástudóké**, akiknek a mózesi törvények értelmezésében volt vezető szerepük, nemcsak teológusok, hanem jogászok is voltak, ők mondták meg: hogyan kell végezni a tisztulási szertartásokat, hogyan kell megtartani a szombatot vagy megkötni a házasságot. Gamálielt nemcsak a Biblia ábrázolja pozitív személyiségként (ApCsel 5,34-39; 22,3), hanem a zsidó hagyomány is.

Az evangéliumokban gyakran találkozunk a szaduceusokkal, a farizeusokkal és a szamaritánusokkal is. Róluk elég sokat olvashatunk Flavius Josephus írásaiban és a rabbinista zsidó iratokban is. Az említett népcsoportokról röviden a következőket lehet mondani:

A **szaduceusok** a Salamon-korabeli Szádok főpapban tisztelték őzüket. Ők töltötték be a papi szolgálatot a jeruzsálemi templomban. Ők voltak koruk arisztokratái, a rómaiakkal jó kapcsolatot ápoló uralkodó osztály. A papi szolgálattal való összefonódásuk ellenére ők képviselték - mai szóval - a liberalizmust, bár szabadelvűségüket a legősibb hagyományokhoz való szigorú ragaszkodásukkal magyarázták. Csak az ún. Tórárt (Mózes 5 könyvét) fogadták el

Istentől sugalmazottnak. Nem hittek sem a lélekben, sem az angyalokban, sem a test feltámadásában, így természetesen az örök életben sem (vö. ApCsel 23,8). A farizeusokkal egyetértésben nem tartották célravezetőnek a rómaiak elleni fegyveres lázadást. Egyetértettek abban is, hogy Jézust el kell távolítani az útból. - A zsidó háború (66-70) után viszont ők voltak azok, akik a jeruzsálemi templommal együtt végleg eltávoztak a történelem színpadáról.

A **farizeusok** többségükben az egyszerűbb rétegeket képviselték: földművesek, iparosok, kereskedők voltak. Közülük került ki az írástudók többsége. Nem véletlen, hogy az "írástudók és farizeusok" kifejezés sokszor szerepel az evangéliumokban, maga az Úr Jézus is 8-szor használja egyetlen beszédben (Mt 23,1-36). A farizeusok nemcsak a mózesi törvény hajszálpontos követésére törekedtek, hanem az "atyák hagyományainak" megtartását is kötelezőnek tartották. - Ide megy vissza a mai ortodox zsidók törvénytisztelete is, akik rengeteg olyan előírást megtartanak, amelynek nyoma sincs az Ószövetségi Szentírásban. - A farizeusok komolyan hittek nemcsak Istenben, hanem a lélekben, az angyalokban és a test feltámadásában is. – Aprólékosságukat Jézus úgy jellemzi, hogy "megszűrik a szűnyogot, a tevét pedig lenyelik", illetve hogy "meglátják a szálkát, de nem veszik észre a gerendát" (vö. Mt 7,4-5; Lk 6,41-42; Mt 23,24). - Kicsinyességük mellett kevélységük volt fő bűnük: magukat tökéletesnek tartották, másokat pedig megvetettek: nemcsak a bűnösöket, hanem azokat a szegény embereket is, akik az általuk előírt törvényeket nem ismerték és azok megtartására is képtelenek voltak. - A farizeusok egy része túlélte a zsidó háborút, írástudóik is gyakorolhatták tanító tevékenységüket - 70 után is.

A **szamaritánusok** eredete Kr. e. 721-re megy vissza, amikor Asszíria elfoglalta Samariát, onnan számos zsidót deportált, helyükre pedig pogányokat telepített. Ezek összekeveredtek az ottmaradt zsidókkal, utódaikat pedig a fajtiszta zsidók mélyen megvetették, őket kitiltották nemcsak a jeruzsálemi templomból, hanem a sátoros ünnepekről is. - Az Úr Jézus viszont - szembeállva saját zsidó honfitársainak felfogásával - nagy megértést és szeretetet tanúsított irántuk. - A szamaritánusokról egyébként nemcsak az Újszövetségi Szentírásban olvashatunk, hanem Josephus Flavius Antiquitates Iudaicae c. művében is (XI. 8,6).

Megemlíthetjük még a **zelótákat**, akik harcos hazafiak voltak, és Galileai Júdás vezetésével már az Úr Jézus gyermekéje idején (valószínűleg Kr. u. 6-ban) felkelést kezdeményeztek a rómaiak ellen. Erről az ApCsel 5,37-ben és Flavius Josephusnál is olvasunk. Lehet, hogy a zelótákat elhagyva lett Jézus apostola Simon is, akit az ApCsel 1,13 "zelótának" nevez.

Három ízben olvasunk az evangéliumokban a Heródes-pártiakról, akik Heródes Antipász szimpatizánsaiként a farizeusokkal próbálták Jézus ellenére tenni (vö. Mk 3,6; 12,13; Mt 22,16).

Végül említsük meg az **esszénusokat**, akikkel a Bibliában ugyan nem, Josephus Flavius, Alexandriai Philon írásaiban és főleg a Chirbet Qumrán-i barlangokból előkerült iratokban viszont találkozunk. Ők nagyrészt a Holt tenger közelében éltek rendkívül szigorú szerzetesi közösségekben, kisebb csoportjaik azonban egyéb településeken is lakhattak. Hogy a Szentírásban nem olvasunk róluk, ez azzal magyarázható, hogy zárt közösségeket alkottak, és a közéletben nem szerepeltek. A zsidó háborúban azonban részt vettek, és a lázadás leverése az ő végüket is jelentette.

2.2.5. Jézus Krisztus életrajzi adatai

Bármilyen meglepő, de az Úr Jézusnak sem születése, sem halála évét nem tudjuk teljes bizonyossággal megállapítani.

Születésekor a Római Birodalomban a Város (= Róma) alapításának feltételezett időpontjától (ab urbe condita) számolták az éveket. Körülbelül 1285 lehetett, amikor a keresztény Európa áttért az új, Krisztus születésétől kiinduló időszámításra. A számítást egy Dionysius Exiguus nevű szerzetes végezte, ő azonban kb. 6 évet tévedett, amikor Jézus születését ab urbe condita 753-ra tette, az aktuális évszámot pedig 532-ben állapította meg. - Szent Máté evangéliumából tudjuk, hogy Jézus Nagy Heródes uralkodásának vége felé született, Nagy Heródes viszont - az új időszámítás szerint, Kr.e. 4-ben meghalt, ezért 4 évvel később nem rendelkezhetett a betlehemi kisdedek megölését.

Az általam ismert szakemberek többsége Kr.e. 6-ot tartja Jézus születése legvalószínűbb évének. (Ezt olvasóimmal együtt mi is elfogadhatjuk.)

Ha Jézus nyilvános működésének éveit keressük, a Lk 3,1-2-ből kell kiindulnunk. E szerint Keresztelő Szent János Tibériusz császár uralkodásának 15. évében lépett fel, Kr. u. 27-28 táján. - Ezt követően hamarosan megkezdte nyilvános működését Jézus is, akinek János előfutára volt. Szent János evangéliuma szerint Jézus kb. 3 évig működött Galileában és Júdeában, bár időnként ellátogatott a szomszédos tartományokba is. (A szinoptikusokat - úgy tűnik - a kronológia kevésbé érdekli, ők lényegében Jézus egyetlen útjához fűzik összes csodáit és tanításait.)

Mindenesetre János evangéliuma alapján Jézus nyilvános működését a Kr. u. 28-30 évekre tehetjük. Halálának legvalószínűbb éve pedig Kr. u. 30.

Amikor Pilátus kihallgatja Jézust a helytartósági épület köves udvarán, "húsvét előkészületi napja volt, a hatodik óra körül", azaz déli 12 tájban (vö. Jn 19,13-14). Jézus halálának leírása után ezt olvassuk: "Az előkészület napja volt. A zsidók arra kérték Pilátust, töresse meg a keresztrefeszítettek lábszárát, és vetesse le őket a keresztről, nehogy szombatot is a kereszten maradjanak a holttestek, az a szombat ugyanis nagy ünnep volt" (Jn 19,31). - Ne feledjük el, amiről korábban már olvastunk: a Talmud is "Peszach előestéjét" jelöli meg, mint Jézus kivégzésének idejét (Szanhedrin 43. a).

Mivel a húsvét előkészületi napja 30. április 7-én péntekre esett (maga a húsvét pedig szombatra): Kr. u. 30. április 7-ét elfogadhatjuk az Úr Jézus halálának legvalószínűbb időpontjául.

2.2.6. Az újszövetségi iratok életszerűsége

Említettük már, hogy a Szentírásban nem szabad mai értelemben vett történeti beszámolókat keresnünk. A szent szerzőket nem annyira az apró részletek érdeklik, mint a mondanivaló, a történetekből levonható tanulság. Ez azonban a legkevésbé sem jelenti azt, hogy írásaik "kieszelt mesék" lennének, ahogy az ilyen vád ellen Péter apostol is tiltakozik (2 Pét 1,16).

Kétségtelen, hogy Krisztus halálra ítélésével, keresztre feszítésével és halálával kapcsolatban az evangélisták időpont-megjelöléseiben találhatunk belső ellentmondásokat, de ez a legkevésbé sem jelenti azt, hogy Jézus elítélése, keresztre feszítése és kereszthalála ne volna száz százalékos realitás. Ezzel még a racionalisták és az ateisták többsége is egyetért.

Ugyanakkor vannak olyan apró részletek az evangéliumokban, az Apostolok Cselekedeteiben és Pál apostol leveleiben, amelyek nemcsak érdekesek, hanem annak igazolására is alkalmasak, hogy a szent szerzők írásaik papiruszra vetésekor a legkevésbé sem jártak a fellegek felett. Nézzünk néhány példát:

János evangéliumában a szenvedéstörténeten kívül is találhatunk precíz **időpontmegjelöléseket**. Amikor András és János - még Keresztelő Szent János tanítványaiként

- először találkoznak Jézussal és őt meg is látogatják, az erről szóló beszámolóhoz az evangélista hozzáfűzi: "A tizedik óra körül járhatott" (Jn 1,39). Amikor pedig arról van szó, hogy Jézus Jákob kútjánál találkozik egy samariai asszonnal és tőle vizet kér, János azt is elárulja, hogy "a hatodik óra felé járt az idő" (Jn 4,6). - A 10. óra említése minden bizonnyal arra utal, hogy az apostol lelkébe mélyen bevésődött a Mesterrel való első találkozás emléke. A 6. óra pedig, amely 12. órát jelent, érthetővé teszi, hogy a déli napsütésben miért szomjazott meg az Úr.

(Tudnunk kell, hogy a Jézus korabeli zsidók nem napi 24 órában gondolkodtak, hanem 2-szer 12-ben. Az első 12 óra náluk 6 óra tájban kezdődött és 18 óráig tartott, a második 12 pedig 18 órától reggel 6-ig tartott. A tizedik óra tehát a mi számításunk szerinti 16 órát jelentette, a hatodik óra pedig déli 12-t.)

János evangéliumánál maradva, nagyon szemléletes annak leírása is, hogy az első keresztény hűsvét hajnalán Péter és János **Jézus sírjához** futnak (Jn 20,3-10). Nem kevésbé érdekes a sírban látottak leírása: Péter "látta az otthagyt golycsot meg a kendőt, amellyel a fejét befödtek. Ez nem a golycs között volt, hanem külön összehajtva más helyen" (20,6-7). - Hát biztos, hogy ezek a sorok nem illenek a mítoszképződés folyamatába, és a formatörténetet sem igazolják!

Megható az az őszinteség, amely nem hallgatja el az első pápa gyengeségeit sem. Amikor, **Péter** le akarja beszélni Jézust a kereszt vállalásáról, Jézus kőkeményen reagál: "Távozz tőlem, sátán, mert nem az Isten dolgaival törődsz, hanem az emberekével" (Mk 8,33; vö. Mt 16,23). - Azt sem hallgatja el a Szentírás, hogy amikor Jézust elfogták az Olajfák hegyén, "a tanítványok mind otthagyták és elmenekültek" (Mt 26,56; Mk 14,50). - Arról pedig, hogy Péter a főpap udvarában háromszor is megtagadja Jézust, mind a négy evangélista beszámol! - Még mindig a főapostolnál maradva, a Galatákhoz írt levélből azt is megtudhatjuk, hogy Pál apostolnak meg kellett rónia Pétert, mert a zsidózó eretnekekkel szemben nem volt határozott (Gal 2,11-14).

De a **Márknak** nevezett János gyengeségére is fény derül az Apostolok Cselekedeteiből. Mert bizony a későbbi evangélista megijedt a missziós munka nehézségeitől, és Kis-Ázsiából - Pált és Barnabást otthagya - visszatért Jeruzsálembe. Emiatt később a két apostol közt is nézeteltérés támadt. Második útjukra Pál már nem volt hajlandó magával vinni Márkot, ezért el is váltak útjaik (ApCsel 15,36-40). – Ebben az esetben egyébként Barnabásnak lett igaza: Márk később megemberelte magát, és Péternek, sőt Pálnak is hasznos munkatársa lett. (Vö. 1 Pt 5,13; Kol 4,10; Filem 23.)

Figyelemre méltók az **apostoli levelek** is. Ezekből megtudjuk például azt, hogy az apostolokat írnokok segítették. Péter "Szilvánusz által" írta első levelét (1 Pét 5,12), Pálnak a rómaiakhoz írt levele végén pedig ezt olvassuk: "Üdvözöllek titeket az Úrban én, Terciusz is, aki a levelet írtam" (Róm 16,22). Maga az apostol pedig több levelének végére saját kezűleg írt pár szót, például: "A köszöntést saját kezemmel írom: Pál. Minden levelemben ez a jel, ez a kézírásom" (2 Tessz 3,17). "Nézzétek, mekkora betűkkel írok nektek a saját kezemmel!" (Gal 6,11).

Amikor az apostol hírére hallja annak, hogy a korintusi hívek pártokra szakadtak és neki magának is van egy pártja, így tiltakozik: "Hálát adok Istennek, hogy senkit sem kereszteltem meg közületek, csak Kriszpuszt és Gájuszt, így nem mondhatja egyiketek sem, hogy az én nevemben van megkeresztelve. . ." Ekkor aztán hirtelen eszébe jut egy család, és így folytatja: "Igaz, még Sztefanász családját is megkereszteltem, különben nem tudom, hogy még mást is

megkereszteltem volna" (1 Kor 1,14-16). - És a Biblia-másolók sokasága közül senkinek se jutott eszébe, hogy ezt a kis bakit kijavítsa!

Befejezésül a formatörténészek figyelmébe még ajánlok egy, Páltól származó mondatot: "Köpenyemet Troászban hagytam, Karpusznál, ha jössz, hozd magaddal. A könyveket is, főleg a pergamentekercseket" (2 Tim 4,13). - Hát ezek a sorok sem hosszú fejlődés eredményei vagy ravaszul kieszelt mesék. Élet és valóság ez, miként a testté lett Ige!

3. Érvek Jézus csodái és feltámadása mellett

Jézus születésekor Augustus, nyilvános működése idején Tibériusz császár volt a Római Birodalom legnagyobb alakja, akiket istenként tiszteltek az emberek. Rajtuk kívül az ő helynökeiknek, néhány írójuknak-költőjüknek, esetleg egy-két politikai-forradalmár ambícióval rendelkező embernek lehetett reménye arra, hogy nevét megőrzi a történelem. - Egy iparosembernek (ácsnak-bognárnak-asztalosnak, esetleg kőművesnek), aki a hatalmas birodalom egyik utolsó gyarmatának még a gyarmat által is lenézett településén kereste a mindennapi kenyerét, politikai ambíciók nélkül: emberileg nézve semmi esélye sem volt arra, hogy belőle "világsztár" legyen és nevét évezredek múltán is emlegessék.

Miért imádják mégis őt, a názáreti ácsot most, közel kétezer évvel halála után oly sokan? És miért beszél róla ma is szinte az egész világ? Erre a kérdésre próbálunk most feleletet adni.

3.1. Jézus csodái mellett szóló érvek

A legfőbb érvet talán éppen az ő **tanításának nehézsége** nyújtja. Jézus hittanát és erkölcsstanát nemcsak a reá féltékeny papok és írástudók utasították el, hanem az egyszerű nép is.

Jézus ellen a legfőbb vád az volt, hogy "ember létére **istenné tette magát**" (vö. Jn 10,33). Ez a vád egyébként nem volt alaptalan. - János evangéliumában ilyen kijelentéseket olvasunk: "Mielőtt Ábrahám lett volna, én vagyok" (Jn 8,58). "Én és az Atya egy vagyunk" (10,30). "Aki engem látott, az Atyát is látta" (14,9). - De nemcsak a negyedik evangéliumban fejezi ki isteni öntudatát a Mester, hanem az első háromban is. Máté evangéliumának 5. fejezetében Jézus többször is idéz olyan ószövetségi, isteni parancsokat, amelyekkel egy szintre teszi saját tanítását. "Hallottátok a parancsot..." - "Én pedig mondom nektek..." És Jézus nemcsak hozzáfűz valamit Isten tanításához, hanem módosítja, néha hatályon kívül is helyezi azt. Hatályon kívül helyezi például a férfiaknak azt a jogát, hogy válólevéllel elbocsáthassák feleségüket (Mt 5,31-32; 19,3-6; Lk 16,18). - Megszünteti a "szemet szemért, fogat fogért" alapszabályt is (Kiv 21,24), és megkívánja híveitől, hogy a bántalmakat békével tűrjék (vö. Mt 5,38-41; 44-45). - Talán még ennél is markánsabban fejezi ki isteni öntudatát a Mester, amikor megbocsátja a bűnöket, amelyeket a közfelfogás szerint csak Isten bocsáthat meg (vö. Mt 9,1-8; Mk 2,1-12; Lk 5,17-20).

De a maga korában elfogadhatatlannak tűnt Jézusnak az **Oltárszentségről** szóló tanítása is. Ami nekünk, napi áldozóknak természetes, az még az apostolok számára is felfoghatatlan volt. A csodálatos kenyérszaporítás után nem értették, — hogy további kenyércsoda helyett miért beszél a Mester mennyei kenyérről, amelyet ráadásul saját testével azonosít. "Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él... Az én testem ugyanis valóban étel, és az én vérem valóban ital" (Jn 6,51. 55). Ezekon a szavakon még tanítványai is megbotránkoztak: "Kemény beszéd ez. Ki hallgatja?" (Jn 6,60) "Ettől kezdve tanítványai közül sokan visszahúzódtak, s többé nem jártak vele" (Jn 6,66).

De nem kevésbé tűnt elfogadhatatlannak Jézus erkölcsi tanítása sem. Különösen nehéz volt a szegénység szeretetéről, az ellenszeregettről és a kereszthordozásról szóló tanítás. De a férfiak a válólevél megszüntetését is nehezen fogadták el:

- "Boldogok a lélekben szegények, mert övék a mennyek országa" (Mt 5,3). - Ráadásul Lukácsnál ez így hangzik: "Boldogok vagytok, ti, szegények, mert tiétek az Isten országa" (Lk 6,20).
- "Szeressétek ellenségeiteket, és imádkozzatok üldözőitekért" (Mt 5,44; Lk 6,27).
- "Aki követni akar, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét mindennap, és úgy kövessen" (Lk 9,23; vö. Mt 16,24; Mk 8, 34).
- "Aki elbocsátja feleségét, és mást vesz el, házasságot tör, és az is házasságot tör, aki férjétől elbocsátott asszonyt vesz el" (Lk 16,18; vö. Mt 19,9; Mk 10, 11-12).

Ezek után nagy meglepetésnek tűnik, hogy a tömegek előtt milyen óriási sikere van Jézusnak: a négy evangéliumban közel 50-szer olvassuk azt, hogy Jézust **tömegek** kísérik mindenhol: hegyen-völgyön, tengerparton és falvakon át. Azt olvassuk, hogy "a tömeg majdnem agyonnyomja" (Lk 8,42), sokszor még evésre sem marad ideje (vö. Mk 3,20), Zakeusnak fel kell másznia egy fára, hogy láthassa őt a tömegben (Lk 19,1-3), Szent Lukács "tízezres tömegről" is beszél (Lk 12,1). - Galileából, Júdeából, Jeruzsálemből, Idumeából, a Jordánon túlról, sőt még Tiruszból és Szidonból is sokan keresik (vö. Mk 3,7; vö. Lk 6,17-19).

A népszerűség okát kereshetjük Jézus szeretetteljes stílusában, kiváló szónoki képességeiben, hogy "úgy tanított, mint akinek hatalma van" (Mt 7,29), de mindez kevés lett volna - az akkori közlekedési és tömegkommunikációs körülmények között - az övéhez hasonló sikerhez.

A siker kulcsát elsősorban Jézus **csodáiban** láthatjuk, különösen is a betegek gyógyításában. "Nagy tömeg követte, mert látták a betegeken végbevitt csodajeleket"- olvassuk János evangéliumában (Jn 6,2). (Hadd soroljak fel a 3 szinoptikus evangélistától is egy-egy helyet: Mt 15,29-31; Mk 3,7-12; Lk 6,17-19.)

Amikor aztán Jézus beszüntette a kenyérszaporítást, a betegek gyógyítását és a halottak feltámasztását, lelohadt a lelkesedés is, egyesekben a rajongás haraggá és bosszúéretté változott, mert a természetfeletti (lelki) javak befogadására még nem voltak érettek. Így történhetett meg, hogy a tanítványokkal együtt a lelkes tömegek is kihátráltak Jézus mögül, átadva a helyet a főpapok és a vének által felbujtott tömegnek, amely "Keresztre vele!" kiáltásaival hozzájárult a halottakat feltámasztó Krisztus halálához. (Vö. Mt 27,20-25; Mk 15,8-15; Lk 23,17-23.)

Hogy lett a látszólag totális csódból mégis győzelem, hogyan lett a gonosztevéként kivégzett Jézusból Krisztus Király? Erre az alábbiakban adjuk meg a választ.

3.2. Érvek Jézus Krisztus feltámadása mellett

Krisztus feltámadásával, illetve a feltámadás utáni megjelenéseivel mind a négy evangélium foglalkozik, de fontos információkat találunk az Apostolok Celekedeteiben és az első Korintusi levél 15. fejezetében is.

Azon nincs mit csodálkozni, hogy a különböző híradások közt vannak kisebb eltérések. Ha ugyanarról az eseményről két szemtanú számol be, a két beszámoló közt is lehetnek eltérések.

De bizonyos idő elmúltával mi magunk is másként emlékezünk egy-egy eseményre, mint ahogy annak idején láttuk.

Ha a különböző beszámolókat egybevetjük, megállapíthatjuk, hogy Jézus asszonyoknak jelent meg először és nem férfiaknak (vö. Mt 28,8-10; Mk 16,9; Jn 20,14-18). Ha nem így történt volna, a férfijogú társadalomban élő férfiaknak eszükbe se jutott volna, hogy a nőket "maguk elé engedjék". Nem véletlen, hogy az apostolok az asszonyok beszámolóit "üres fecsegésnek tartották" (Lk 24,9-11; vö. Mk 16,11). (A férfijogú szemlélet Szent Pál leveleiben is világosan tükröződik.) Hogy az evangéliumokban mégis a nőké az elsőbbség: ezt bizonyítéknak tekinthetjük a beszámolók hitelessége mellett.

A továbbiakban megjelent Jézus legalább kétszer az apostoloknak: egyszer Tamás nélkül, egyszer Tamással (vö. Jn 20,24-29), aztán külön Péternek, Jakabnak és Pálnak (1 Kor 15,5. 7-8), a két emmauszi tanítványnak (Mk 16,12-13; Lk 24,13-35), illetve 7 tanítványnak a Tibériás tó partján (Jn 21,1-14). - De ne feledkezzünk meg arról a "több mint 500 testvérről" sem, akiknek valószínűleg Galileában jelent meg az Úr, és akik közül az első korintusi levél megírásakor (Kr. u. 57 táján) "a legtöbben még éltek" (vö. 1 Kor 15,6).

És hogy a Jézus feltámadás utáni megjelenései mennyire nem "utólagos hozzátoldások", "fantáziatermékek" valamiféle "eredeti, hiteles evangéliumhoz", azt fényesen igazolják az apostolok alábbi kijelentései:

János apostol, egy kifejezetten lelki ember így kezdi első levelét: "Ami kezdettől fogva volt, amit hallottunk, amit szemünkkel láttunk és amit kezünkkel tapintottunk, az élet Igéjét hirdetjük nektek" (1 Jn 1,1). "Amit láttunk és hallottunk, azt nektek is hirdetjük, hogy ti is közösségben legyetek velünk" (1,3).

Péter apostol Kornéliusz házában így prédikál: "Mi tanúi vagyunk mindannak, amit (Jézus) Júda egész területén és Jeruzsálemben tett. Aztán megölték, keresztre feszítették, de harmadnapra feltámasztotta az Isten, és látható alakban megmutatta, igaz, nem az egész népnek, hanem csak az előre kijelölt, tanúknak, azaz nekünk, akik ettünk és ittunk vele a halálból való feltámadása után" (ApCsel 10,39-41). - Azt, hogy Jézus együtt étkezett feltámadása után a tanítványokkal, Lukács és János evangéliuma is tanúsítja (vö. Lk 24,41-42; Jn 21,9-13).

Szent Pálnak a korintusi hívekhez írt első levelébe különösen is érdemes beleolvasnunk: "**Elsősorban** azt hagytam rátok, amit magam is kaptam: Krisztus meghalt bűneinkért az Írások szerint, megjelent Péternek, majd a 12-nek, később egyszerre több, mint 500 testvérnek jelent meg, akik közül a legtöbben még élnek, néhányan azonban már meghaltak. Aztán Jakabnak jelent meg, majd az összes apostolnak. Utánuk pedig, mint egy elvetéltnek, megjelent nekem is" (1 Kor 15,3-8).

Érdemes felfigyelnünk az első szóra: a feltámadásról szóló híradások nem afféle ráadások, utólagos hozzátoldások az apostoli igehirdetéshez. A Krisztus feltámadásáról, a Feltámadottal való találkozásról szóló tanúskodás: egyszerre a kiindulópontja és a lényege az ún. evangelizálásnak. Elsősorban ezt kell hirdetni!

Talán nem járunk messze az igazságtól, ha a Feltámadottal való találkozásokat a halálközeli élményekhez hasonlítjuk. Akik valóban részesültek halálközeli élményben, nem fecsegnek róla sokat, mert úgy érzik, olyan dolgokat láttak és hallottak, amelyeket nem lehet "egy az egyben" elmondani. Életük azonban átalakul: jobb emberekké lesznek. Így történt ez a tanúkkal is: A halott Krisztust kereső Mária Magdolnából az élő Krisztus tanúja lesz, a Jézust megtagadó Péterből az Egyház sziklaalapja, a hitetlen Tamásból hívó Tamás, a Krisztus híveit üldöző Pálból

Krisztus lánglelkű apostola, az apostoli közösséget éppen elhagyó emmauszi tanítványokból a közösségre újra rátaláló apostolok.

A fentieket Aranyszájú Szent János egyik prédikációja így mondja el: "Ugyan honnan juthatott volna tizenkét embernek eszébe, hogy ekkora vállalkozásba kezdjen? Tanulatlanok voltak, akik ki sem mozdultak a tavak, a folyók és az eldugott falvak világából. Megírták róluk kertelés nélkül, hogy gyávák és kislelkűek voltak. Amikor Krisztust elfogták, elfutottak; aki pedig az első volt közöttük, csak azért ment be a főpap udvarába, hogy ott mesterét megtagadja. Hogyan magyarázzátok meg, hogy akik Krisztus életében a támadások hatására összeomlottak, azok most, amikor Jézus meghalt és eltemették - és amint ti mondjátok, fel nem támadt - akkor fogtak hozzá, hogy meghódítsák a világot?"

Vajon nem kellett volna azt mondaniuk: „Ez az ember, amíg élt, önmagát sem tudta megmenteni, hogyan menthetne meg minket most, amikor már meghalt? Életében egyetlen népet sem tudott meghódítani, hogyan tudnánk most, holta után, az ő nevében meghódítani a világot?” Ezért nyilvánvaló: ha nem látták volna őt feltámadása után, és nem győződtek volna meg arról, hogy győzött a világon, sose vállaltak volna ekkora kockázatot.”

Ha elfogadjuk a Szentlélek kegyelmét és megvan bennünk a szükséges alázat és jóakarát, a fenti gondolatok segíthetnek abban, hogy tagjai lehessünk annak az Egyháznak, amely - egy kétezer éves ember módjára - ma is az apostolok fülével hallja, az ő szemükkel látja és az ő kezükkel tapintja a Feltámadt Üdvözítőt.

Befejezés

Vannak olyan Ady-versek, amelyeket a gyanútlan olvasó istenes műnek gondol, még meg is hatódik tőlük, és nem veszi észre, hogy itt a Krisztus istenségét tagadó, szabadkőműves Ady beszél. Először olvassunk bele a „Volt egy Jézus” c. költeménybe:

Szent elgondolás: volt egy Jézus,
Ki Krisztus volt és lehetett
És szerette az embereket.

...

Úgy látlak, ahogy kigondoltak:
Egy kicsit véres a szived,
De én-szivem egészen tied.

Az egyik „Karácsony” c. versét keresztény műsorokban is gyakran idézik:

Ha ez a szép rege
Igaz hitté válna,
Óh, de nagy boldogság
Szállna a világra.

...

Karácsonyi rege
Ha valóra válna,
Igazi boldogság
Szállna a világra...

Bármennyire szépnek tűnjenek is e sorok, ezek bizony a „szent elgondolások” és a csodaszarvasról szóló „regék” birodalmába utalják Krisztus Urunkat. Ezért Krisztus- és Isten-tagadó verseknek kell minősítenünk őket.

Jelen tanulmányunk viszont éppen azért íródott, hogy a jószándékú, de nem hívő olvasót is meggyőzze: Jézus története nem az elgondolások-kigondolások-regék birodalmába tartozik. Sőt: Krisztus élete, halála és feltámadása sokkal reálisabb valóság, mint az, hogy mi most még itt élünk e földön.

Ezért - Adynál maradva - azt ajánlom, hogy befejezésül olvassunk bele "A szép Húsvét" című versébe:

Odukat és kriptákat pattant
S bús árkokig leér a szava:
Ilyen a Húsvét szent tavasza
S ilyen marad.

...

Óh, Tavasz, óh, Húsvét,
Emberek ősi biztatója,
Csak azt szórd szét köztünk:
Állandó a tavaszi óra
S ilyen marad.

Krisztus támad és eszmél,
Odukat és kriptákat pattant.
Van-e gyönyörűbb ennél?